

TAXA JUDICIARĂ DE TIMBRU ÎN CAZUL ACȚIUNILOR CIVILE REFERITOARE LA STABILIREA ȘI ACORDAREA DAUNELOR MORALE

Bogdan IONESCU

ABSTRACT

"The stamp duty in the case of civil lawsuits with regard to fixing and granting moral prejudice"

In this article the author tackles the problem of the stamp duty in the case of civil lawsuits with regard to fixing and granting moral prejudice.

The structure and contents of the article reveal commentaries on the constitutionality and interpretation of the dispositions of art. 7 from the Government Emergency Ordinance no. 80/2013 on stamp duties, analyzed also with comparison to the dispositions of art. 15. let. f¹) from the old regulation of stamp duties (Law no. 146/1997).

In closing, the author reminds us that the violation of the honor, dignity or reputation of an individual is made possible through an almost infinite array of deeds, and not just by the uttering of insults, slander or disparagement, and expresses his viewpoint with regard to a recent jurisprudential solution.

Keywords: stamp duties; moral prejudices; civil lawsuit; violation of honor; dignity or reputation; insults; slanders, disparagements.

[1] Ne-am propus, în rândurile următoare, să analizăm foarte tranșant și la obiect o problemă juridică (evocată în titlul prezentului) cu o frecvență deosebită în practică, de mare importanță, dar soluționată neunitar și contradictoriu de către instanțele judecătorești.

[2] Apreciem că pentru oferirea unui răspuns cât mai exact se impune o scurtă incursiune în „vechea” legislație. Astfel, potrivit **art. 15 lit. f¹) din Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru**, „Sunt scutite de taxe judiciare de timbru acțiunile și cererile, inclusiv cele pentru exercitarea căilor de atac, referitoare la: stabilirea și acordarea de despăgubiri pentru daunele morale aduse onoarei, demnității sau reputației unei persoane fizice”.

[3] Trebuie subliniat că, textul mai sus reprodus a intrat în vigoare la un moment în care ne găseam încă sub autoritatea C. civ. 1864. Ideea anterioară poate părea *prima facie* superfluă. Totuși, noi credem că în problematica aici analizată nu poți să faci abstracție de dispozițiile de drept material (substanțial) comune.

[4] Mai departe, prin **art. I pct. 4 din Ordonanța nr. 34/2001** pentru modificarea și completarea Legii nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru (publicată în M. Of. nr. 511 din 28.08.2001) s-a **abrogat lit. f¹) a art. 15.**

[5] Prin **Decizia nr. 778 din 12 mai 2009 a Curții Constituționale** (publicată în M. Of. nr. 465 din 6.07.2009) s-a decis că art. I pct. 4 din Ordonanța nr. 34/2001 pentru modificarea și completarea Legii nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru este **neconstituțional**. Astfel, cât mai simplu spus, prin efectul deciziei Curții Constituționale evocate art. 15 lit. f¹) din Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru **a rămas în vigoare**, tocmai deoarece textul abrogativ a fost declarat neconstituțional.

[6] În demersul nostru prezent, este importantă **motivarea Deciziei nr. 778 din 12 mai 2009 a Curții Constituționale**, iar pentru a nu ne trimite cititorul la alte surse, o vom reproduce în rândurile de mai jos: „Reglementând răspunderea civilă pentru prejudiciile cauzate prin fapte ilicite, Codul civil român nu se referă expres și la existența unei forme de răspundere patrimonială pentru daunele morale. O asemenea formă de răspundere juridică a fost admisă pe cale jurisprudențială, cu deosebire începând cu anul 1990.

Legislativ, existența răspunderii patrimoniale pentru daune morale a fost recunoscută implicit prin art. 15 lit. f¹) din Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru, text introdus în lege prin O.G. nr. 11 din 29 ianuarie 1998, aprobată prin Legea nr. 112/1998 (...). Reglementarea reprezenta un mod specific de apărare juridică a menționatei atribuite ale personalității umane – caracterizate în art. 1 alin. (3) din Constituția României ca fiind valori supreme în statul de drept. **În felul acesta se asigura accesul la justiție, necondiționat de plata unei taxe de timbru (s.n.),** persoanelor vătămate prin proferarea de expresii insultătoare, calomnii ori denigrări săvârșite pe orice cale, direct sau prin mijloacele de comunicare în masă.

Luând în considerare aceste **rațiuni ale art. 1 alin. (3) din Constituția României, care au justificat scutirea de taxe judiciare de timbru (s.n.)** a acțiunilor având ca obiect stabilirea și acordarea de despăgubiri pentru daunele morale aduse onoarei, demnității sau reputației unei persoane fizice, Curtea Constituțională constată că abrogarea art. 15 lit. f¹) din Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru **contravine prevederilor art. 1 alin. (3) și ale art. 21 alin. (1) și (2) din Constituția României, precum și ale art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (s.n.)”.**

[7] Din această motivare, putem trage o concluzie pe care, credem noi, nimeni nu ne-o poate contesta în mod sustenabil. Astfel, *ratio legis*, esența art. 15 lit. f¹) din Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru **a fost și este asigurarea liberului acces la justiție necondiționat de plata unei taxe judiciare de timbru**, deoarece, doar în această manieră (adică prin scutirea de la plata taxei judiciare de timbru), se vor respecta **dispozițiile art. 1 alin. (3), art. 21 alin. (1) și (2) din Constituția României, precum și cele ale art. 6 din CEDO**. Altfel spus, în acest

gen/tip de acțiuni dispozițiile art. 1 alin. (3), art. 21 alin. (1) și (2) din Constituția României, precum și cele ale art. 6 din CEDO vor permite accesul efectiv la justiție **fără îndeplinirea unei obligații prelabile din partea justițiabilului - respectiv plata unei taxe judiciare de timbru.**

[8] Prin O.U.G. nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru (publicată în M. Of. nr. 392 din 29.06.2013), mai exact de la intrarea sa în vigoare, s-a abrogat Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru, cu modificările și completările ulterioare. Într-o logică juridică sănătoasă, nicio dispoziție a O.U.G. nr. 80/2013 **nu ar putea să contrazică/antameze/nuanteze, în tot sau în parte, Decizia nr. 778 din 12 mai 2009 a Curții Constituționale, tocmai datorită forței obligatorii generale a acestei decizii.**

Cum art. I pct. 4 din Ordonanța nr. 34/2001 nu a putut să abroge art. 15 lit. f¹) din Legea nr. 146/1997 (de manieră ca acțiunile reglementate aici, din scutite de la plata taxei judiciare de timbru să devină supuse plății taxei judiciare de timbru) în mod logic și juridic nici O.U.G. nr. 80/2013 nu va putea avea o atare putere.

[9] Totuși, actualmente O.U.G. nr. 80/2013 prevede la articolul său 7 că: „Acțiunile privind stabilirea și acordarea de despăgubiri pentru daunele morale aduse onoarei, demnității sau reputației unei persoane fizice se taxează cu 100 lei”.

[10] Prin **Decizia nr. 388 din 26 iunie 2014 a Curții Constituționale** (publicată în M. Of. nr. 604 din 13 august 2014) s-a respins excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 7 din O.U.G. nr. 80/2013, reținându-se în esență că: Spre deosebire de situația menționată, Curtea reține că în speța de față situația este diferită și că nu se poate susține că cele constatate de Curte în decizia menționată sunt valabile și în acest dosar. Prin abrogarea art. 15 lit. f¹) din Legea nr. 146/1997, devenea aplicabil, în privința acordării despăgubirilor morale, art. 2 din Legea nr. 146/1997 ce permitea o taxare variabilă, în funcție de quantumul sumei solicitate cu titlu de despăgubiri morale și tocmai o astfel de condiționare a fost sancționată de către Curtea Constituțională. **Or, soluția legislativă actuală este justificată atât timp cât legiuitorul optează, în ipoteza despăgubirilor pentru daunele morale aduse onoarei, demnității sau reputației unei persoane fizice, pentru sistemul unei taxe fixe și nu la valoare (s.n.).**

[11] Este mai mult decât evident (rezultă *ictu oculi*) că în motivarea deciziei sale nr. 778 din 12 mai 2009, Curtea Constituțională **nu a fost interesată și nu a făcut absolut nicio referire asupra art. 2 din Legea nr. 146/1997**, ce permitea o taxare variabilă, în funcție de quantumul sumei solicitate cu titlu de despăgubiri morale, și că tocmai o astfel de condiționare pretins s-a dorit să fie sancționată.

Mai simplu spus, Curtea Constituțională nu și-a justificat niciodată soluția din 12 mai 2009 pe aspectul taxei judiciare fixe sau variabile (stabilită în funcție de suma de bani solicitată cu titlu de daune morale). Franc afirmat, Decizia nr. 388 din 26 iunie 2014 a Curții Constituționale nu doar că **adaugă/completează motivațional** decizia anterioară nr. 778 din 12 mai 2009, dar o și **denaturează**. Decizia nr. 778 din 12 mai 2009 a avut în vedere exclusiv dispozițiile art. 1 alin. (3),

art. 21 alin. (1) și (2) din Constituția României, precum și cele ale art. 6 din CEDO – elementar, texte rămase neschimbate și în prezent. De asemenea, s-a punctat *expressis verbis* în această decizie asupra accesului la justiție **„necondiționat de plata unei taxe de timbru”** – deci o **scutire totală** de la plata taxei judiciare de timbru, iar acum aceeași Curte Constituțională face nuanțări asupra taxei variabile și a celei fixe (Q.E.D.).

[12] Să spunem că sub aspect **strict practic** nu ar fi o problemă deosebită că atare acțiuni, legalmente, ar trebui să fie scutite de la plata taxei judiciare de timbru, dar că în realitate îți este impusă plata unei taxe judiciare fixe în sumă de 100 RON. Îngrijorător este însă cum instanțele judecătorești, în anumite acțiuni în stabilirea și acordarea daunelor morale, **îți pretind a timbra la valoarea sumei de bani solicitate cu titlu de daune morale** – deci potrivit art. 3 din O.U.G. nr. 80/2013.

O astfel de eroare flagrantă își are cauza inclusiv în neînțelegerea conceptului de **demnitate**, precum și în preluare *ad litteram* a considerentelor Deciziei nr. 778 din 12 mai 2009 a Curții Constituționale, porțiunea: „În felul acesta se asigura accesul la justiție, necondiționat de plata unei taxe de timbru, **persoanelor vătămate prin proferarea de expresii insultătoare, calomnii ori denigrări săvârșite pe orice cale, direct sau prin mijloacele de comunicare în masă (s.n.)”**.

[13] Noi apreciem că, **în orice acțiune în care este vorba despre încălcarea unui drept al personalității** (drept nepatrimonial), drept pentru a cărui apărare/reparare se solicită stabilirea și acordarea de despăgubiri sub forma unei sume de bani cu titlu de daune morale (**deci o reparație patrimonială pentru prejudiciul nepatrimonial ce i-a fost cauzat victimei**), **nu se datorează taxă judiciară de timbru**, sau *in extremis* se va datora o taxă judiciară în sumă fixă de 100 RON.

[14] Altfel spus, **nicio acțiune în stabilirea și acordarea daunelor morale nu va putea fi supusă (legalmente cel puțin) dispozițiilor art. 3 din O.U.G. nr. 80/2013**, cu a sa taxa variabilă, calculată în funcție de suma solicitată cu titlu de daune morale.

[15] Orice atingere/încălcare/vătămare a unui drept al personalității poate antrena un prejudiciu nepatrimonial, prejudiciu care va putea fi reparat inclusiv pe cale patrimonială [vezi art. 253 alin. (4) NCC] – sub forma așa numitelor daune morale.

[16] Nu importă defel (pentru incidența sau nu a art. 7 din O.U.G. nr. 80/2013) maniera, *modus operari* în care s-a adus atingere/încălcare/vătămare respectivului drept al personalității din speță (aceasta reprezentând o problemă de pur fond). Astfel, a crede că art. 7 din O.U.G. nr. 80/2013 este incident numai în cazul „persoanelor vătămate prin proferarea de expresii insultătoare, calomnii ori denigrări săvârșite pe orice cale, direct sau prin mijloacele de comunicare în masă” **nu reflectă altceva decât o foarte slabă comprehensiune a Dreptului și a lucrurilor în general.**

[17] Atingerea/încălcarea/vătămarea adusă onoarei, demnității sau reputației unei persoane fizice **se poate realiza printr-o paletă aproape infinită de fapte, nu** doar prin proferarea de expresii insultătoare, calomnii ori denigrări – deci situația descrisă în considerentele deciziei Curții Constituționale este pur exemplificativă și trebuie tratată ca atare.

[18] De asemenea, (și am evocat anterior importanța dispozițiilor de drept material/substanțial), onoare, demnitatea, reputația nu sunt altceva decât **drepturi ale personalității** – vezi aici fie doar art. 58 NCC. Pe lângă acestea, mai există însă și alte drepturi ale personalității (bunăoară dreptul la viață, dreptul la sănătate, la integritate fizică și psihică etc.), drepturi a căror atingere/încălcare/vătămare poate antrena repararea prin intermediul daunelor morale solicitate de către victimă.

Și atunci ce să înțelegem, că art. 7 din O.U.G. nr. 80/2013 este aplicabil strict daunelor morale solicitate în urma atingerii/încălcării/vătămării doar a unor drepturi ale personalității (onoarea, demnitatea și reputația) cu excluderea tuturor celorlalte? O atare interpretare (dacă ar fi împărtășită) ar intra într-un evident conflict cu art. 6 și îndeosebi cu art. 14 din CEDO, deoarece **crează un tratament diferențiat aplicat persoanelor aflate în situații similare sau analoage fără a exista o justificare obiectivă sau rezonabilă.**

Inechivoc, nu se va putea susține (legalmente cel puțin) că, de pildă, acordarea de despăgubiri pentru daunele morale aduse onoarei sunt supuse dispozițiilor art. 7 din O.U.G. nr. 80/2013, iar acordarea de despăgubiri pentru daunele morale aduse sănătății și/sau integrității psihice și fizice nu sunt supuse art. 7, ci art. 3 din aceeași O.U.G. nr. 80/2013.

[19] La fel de evident ni se pare și că legiuitorul nu putea enumera toate drepturile personalității în art. 7 din O.U.G. nr. 80/2013. Nici măcar în art. 58 NCC nu a făcut-o, enumerarea de aici fiind pur exemplificativă. Dacă mai este nevoie și de un alt argument, considerăm că **în noțiunea de demnitate, privită lato sensu** (cum trebuie privită și în tot amintitul art. 7), **se poate „turna” orice drept al personalității.** Altfel spus, demnitatea, în sens larg, este aidoma unui creuzet care conține toate drepturile personalității. Deloc întâmplător Curtea de la Strasbourg a statuat în nenumărate cazuri că: **„esența însăși a Convenției este respectul demnității umane/the very essence of the Convention is respect of human dignity.** Iar această referire la statutul de valoare centrală a demnității umane s-a făcut în legătură cu numeroase drepturi ca bunăoară: **dreptul la viață** (Pretty c. Regatul Unit, cererea nr. 2346/02, hotărârea finală din 29.07.2002) sau cu **dreptul la un proces echitabil** (Bock c. Germania, cererea nr. 11118/84, hotărârea din 29 martie 1989), aici unde s-a constatat violarea art. 6 § 1, statuându-se printre altele: „Curtea nu poate face abstracție de situația personală a reclamantului, care timp de nouă ani a suferit din cauza dubiilor aruncate asupra stării sale mentale, și care ulterior s-au dovedit nefondate. Aceasta reprezintă o gravă atingere adusă demnității umane.

[20] În lumina tuturor argumentelor de mai sus, o soluție jurisprudențială recentă ne apare ca eronată [în speță, reclamanta a suferit o gravă afectare a stării de sănătate fizică și psihică urmare a căderii, direct pe aceasta, a unui oblon de pe o clădire, solicitând atât daune materiale pe temeiul art. 1388 NCC, cât și daune morale în temeiul art. 1391 coroborat cu art. 253 alin. (4) NCC]:

„Nu este aplicabil în speță nici art. 7 din O.U.G. nr. 80/2013, care prevede o taxă fixă de 100 lei pentru acțiunile privind stabilirea și acordarea de despăgubiri pentru daunele morale aduse onoarei, demnității sau reputației unei persoane fizice. Despăgubirile morale nu sunt solicitate de reclamantă pentru daune morale aduse onoarei, demnității sau reputației sale. Obiectul acțiunii este unul patrimonial, bazat pe răspunderea civilă delictuală decurgând din fapta lucrului sau din ruina edificiului, respectiv pe art. 1376 și art. 1378 Cod civil, pentru prejudiciul cauzat, solicitând atât despăgubiri materiale, cât și morale. Nu se poate reține că prin fapta lucrului sau prin ruina edificiului se pot aduce daune morale onoarei, demnității sau reputației unei persoane fizice, or art. 7 din O.U.G. nr. 80/2013 are în vedere despăgubirile pentru asemenea daune morale”.